

KELAJAK O'QITUVCHISINI TAYYORLASHDA SUN'IY INTELLEKTNING O'RNI VA SUN'IY INTELLEKTDAN FOYDALANISH MADANIYATINI SHAKLLANTIRISH

Murodov Nurbek Nodir o'g'li

CHDPU talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18835744>

Annotatsiya: Bugungi ta'lim muhitida sun'iy intellekt (SI yoki AI) — nafaqat o'quv jarayonini qo'llab-quvvatlovchi texnologiya, balki o'qituvchi tayyorlashning ajralmas qismiga aylandi. Maqola sun'iy intellektning ta'limda amaliy roli, o'qituvchi kasbiga ta'siri, shuningdek bo'lajak pedagoglarning AI dan samarali va axloqiy foydalanish madaniyatini shakllantirish zarurati haqida ilmiy asoslangan tahlilni beradi.

Kalit so'zlar: SI, AI, kelajak o'qituvchisi, algoritm, kompyuter, ilmiy salohiyat

Sun'iy intellekt — 21-asr texnologik taraqqiyotining eng muhim komponenti bo'lib, u murakkab vazifalarni avtomatlashtirish, shaxsiylashtirilgan o'qitish va tezkor qaror qabul qilish kabi imkoniyatlarni ta'lim tizimiga olib kiradi. AI texnologiyalari nafaqat o'quv jarayonini, balki pedagogik faoliyatni ham tubdan o'zgartirmoqda, bu esa kelajak o'qituvchilarini tayyorlash jarayonida yangi yondashuvlarni talab etadi.

1. Ta'lim jarayonini personalizatsiya qilish:

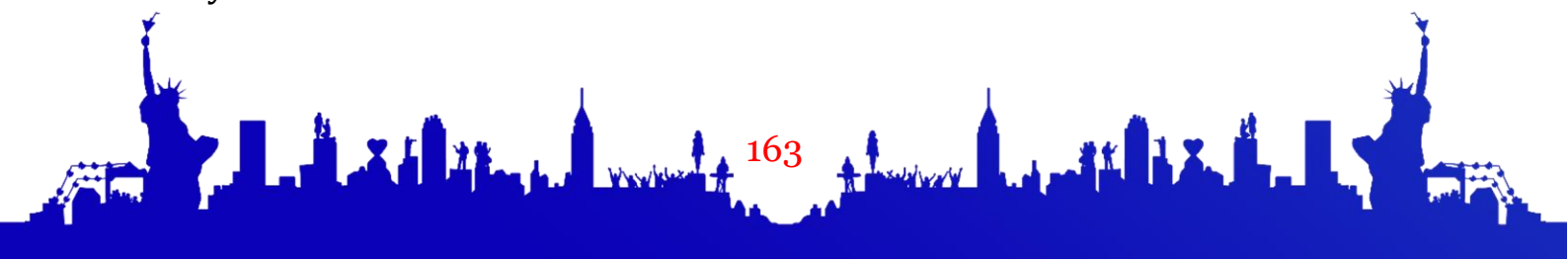
AI algoritmlari o'quvchilarning o'rganish uslubi, tezligi va darajasini tahlil qilib, individual ta'lim yo'nalishini shakllantiradi. Bu esa kelajak o'qituvchisiga har bir talabaning ehtiyojiga mos pedagogik yechimlarni ishlab chiqishda yordam beradi.

2. O'quv jarayonini avtomatlashtirish:

Sun'iy intellekt testlarni avtomatik baholash, o'quv natijalarini tahlil qilish va ma'lumotlarga asoslangan qaror qabul qilish kabi funktsiyalarni bajaradi. Bu o'qituvchilarga ko'proq pedagogik yondashuvlarga e'tibor qaratish imkonini yaratadi — o'qituvchi roli «ma'lumot tarqatishdan» pedagogik dizayner va murabbiyga aylanadi.

3. Pedagogik professional rivojlanish:

AI asosidagi ta'lim platformalari bo'lajak o'qituvchilarga real vaqt rejimida fikr-mulohaza berish, o'quv jarayonini tahlil qilish va yangi didaktik strategiyalarni o'rganishda yordam beradi. Sun'iy intellekt vositalari o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini shakllantirishda qo'llanma vazifasini o'taydi.

Kelajak pedagoglari uchun sun'iy intellektdan foydalanish texnik bilimi bilan bir qatorda AI madaniyati muhimdir — ya'ni texnologiyani axloqiy, mas'uliyatli va samarali tarzda qo'llash ko'nikmasi.

1.Etika va shaffoflik:

Talabalarga AI yordamida yordam berilganda, o'qituvchi bu jarayonni ochiq tushuntirishi va texnologiyaning cheklovlarini e'tiborga olishi zarur. Misol uchun, chatbotlardan fikr olish mumkin, lekin uning javoblarini tahlil qilish va ildiz tushunchalar bilan bog'lash talabalar uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega. **2.**

Kritik fikrlash:

Sun'iy intellekt noto'g'ri yoki parodalangan ma'lumot yaratishi mumkin. O'qituvchi bo'lajak mutaxassis sifatida talabalarni AI chiqaruvlarini tanqidiy tahlil qilishga o'rgatishi kerak — bu esa AI madaniyatining asosiy qismidir.

3.Mas'uliyatli foydalanish:

AI platformalari yordamida o'qish jarayonini soddalashtirish foydali bo'lsa-da, ularga haddan ziyod tayanish o'rganish chuqurligini pasaytirishi ham mumkin. OECD ta'kidicha, generativ AI talabalarning chuqur fikrlash ko'nikmalarini soxtalashtirishi xavfi bor. Kelajak pedagoglarida quyidagi kompetensiyalar sun'iy intellekt orqali rivojlanadi:

4.Texnologik savodxonlik:

AI bilan ishlash — o'qituvchilarga murakkab ma'lumotlarni tahlil qilish, o'quv jarayonini boshqarish va raqamli pedagogik platformalarni samarali qo'llashni o'rgatadi.

5. O'quvchi markazli yondashuv:

AI o'quvchi profillarini avtomatik tahlil qilgani uchun, o'qituvchi talabalarning individual ehtiyojlariga moslashtirilgan yondashuvni ishlab chiqadi. Bu pedagogning zamonaviy insonparvar ta'lim tamoyillariga asoslangan kompetensiyalarini oshiradi.

6.Analitik ko'nikmalar:

Sun'iy intellekt tomonidan berilgan tahlillarni to'g'ri talqin qilish — o'qituvchining analitik fikrlash va qaror qabul qilish ko'nikmalarini mustahkamlaydi. Kelajak o'qituvchisini tayyorlashda sun'iy intellektning o'rni jiddiy va ko'p qirrali bo'lib, u ta'lim jarayonini individualizatsiyalash, baholashni avtomatlashtirish va pedagogik kompetensiyalarni shakllantirish imkonini kengaytiradi. Shu bilan birga, AI madaniyatini shakllantirish — texnologiyani axloqiy, mas'uliyatli va tanqidiy tarzda qo'llash madaniyati — pedagogning 21-asr ko'nikmasining muhim bo'lagi hisoblanadi. Shuning uchun kelajak o'qituvchilari

nafaqat AI texnologiyalarini qo'llashni, balki ularni to'g'ri, mas'uliyatli va kreativ tarzda boshqarishni o'rganishlari zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar va manbalar:

1. Ashurov, J.D. Sun'iy intellekt asosida ta'lim tizimlarini joriy qilishning ahamiyati va istiqbollari. Pedagogik Tadqiqotlar Jurnal.
2. Fatima, K. The Role of AI in Teacher Professional Development: Implications for AI Literacy and Training. AI EDIFY Journal.
3. Karacaoğlu, Ö.C. Identifying and Developing Teachers' Competencies in Artificial Intelligence Supported Education. International Journal on Lifelong Education and Leadership.
4. OECD Digital Education Outlook 2026 — sun'iy intellekt bilan bog'liq tahdidlar va ta'lim tavsiyalari.
5. Times of India: AI yordamchi vositalar maktablarda o'quv yutug'ini oshirmoqda.
6. Reuters: OpenAI o'qituvchilar uchun AI bo'yicha bepul kurs ishga tushirdi.

